

TRETJE ZASEDANJE GLAVNEGA SVETA SKGZ V ITALIJI

V Trstu so se sestali delegati slovenske jezikovne skupnosti

Odobrena zelo važna resolucija za dosledno izvajanje čl. 3 in 6 italijanske ustave ter čl. 3 in 4 posebnega statuta avtonomne dežele Furlanije-Juljske Benečije - Poziv na enotnost vsega slovensko govorečega prebivalstva

Preteklo nedeljo je bilo v dvorani »Simon Gregorčič« v Trstu, v ulici Geppa, tretje zasedanje glavnega sveta Slovenske kulturno-gospodarske zveze, katerega so se udeležili mnogi delegati in gostje iz vseh treh pokrajin dežele (Vidma, Gorice in Trsta), iz Slovenije in Koroške.

Iz videmske pokrajine so se udeležili sledeči delegati: Mario Kont, Izidor Predan in Viljem Cerno, vsi trije kot predstavniki Prosvetnega društva »Ivan Trinko« v Cedadu in Vojmir Tedoldi, ki je občinski svetovalec v občini Tipana.

Med gosti smo opazili: inž. Vitjo Rodeta, sekretarja SZDL Slovenije, Jožeta Gačnika, tajnika komisije za manjšinska vprašanja pri SZDL Slovenije, dr. Francita Zwitterja, predsednika Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, dr. Svetozara Poliča, predsednika komisije za manjšinska vprašanja pri odboru SZDL Koper, Lajpajeta Ivana, predsednika okrajnega odbora SZDL Koper, dr. Jožeta Škerka in dr. Karla Šiškoviča, oba deželna poslanka Furlanije - Juljske Benečije, Franca Gombača, pokrajinskega svetovalec v Trstu, Iva Marinčiča, pokrajinskega svetovalec v Gorici, Milana Purriča, župana občine Repentabor in Maria Grbeca, občinskega svetovalec iste občine, Janka Cotiča, požupana občine Sovodnje pri Gorici, Karla Bernetiča in Vita Jerčega za tržaško federacijo PSIUP ter Pietra Giordani in Arnalda Pitassija za federaciji iste stranke v Gorici in Vidmu.

Sklep SKGZ v zvezi s položajem slovenske skupnosti v Italiji

»Glavni svet SKGZ, zbran na zasedanju 14. junija 1964 v Trstu, ugotavlja utrjevanje načelnega javnega priznanja pravic slovenski manjšini v Italiji in tudi določene politične akcije v tej smeri s strani strank do nedavne vladne večine, toda ugotavlja hkrati, da je program za uresničenje teh pravic preskop, ponekod celo nazadovanje v pogledu ukrepov. Tudi konkretne obveze, kolikor jih je, je treba pripisati sodelovanju Italijanske socialistične stranke v vladi ter v občinski in pokrajinski upravi v Trstu.

Vzbujajo pa zaskrbljenost nekateri ukrepi v zadnjem času v škodo slovenske skupnosti v Italiji. Ker so ti ukrepi v večini primerov odvisni od postavljenih funkcionarjev in uradnikov, je potrebna večja budnost političnih sil, ki so si zadale nalogo politične obnove dežele.

Glavni svet z zadovoljstvom ugotavlja, da se je sredinsko leva vlada pod predsedstvom Alda Mora med drugim zadala nalogo integralnega izvajanja ustave. V tem vidimo napoved uresničitve načel v odnosu do slovenske skupnosti v duhu členov 3 in 6 republiške ustave.

V zvezi z omenjeno obvezo nalaga glavni svet SKGZ novemu izvršnemu odboru, naj ukrene vse, kar se mu zdi potrebno in koristno, da bodo priznane slovenski narodni skupnosti v tržaški, goriški in videmski pokrajini, enake pravice v duhu obeh omenjenih členov ustave in členov 3 in 4 posebnega statuta avtonomne dežele Furlanije - Juljske krajine.«

ški Sloveniji kot so napravili demokrščanski poslanci, ki so predstavili v parlamentu predlog zakona za pouk albanščine v 64 občinah v južni Italiji.

Podpredsednik je omenil tudi encikliko pokojnega papeža Janeza XXIII »Pacem in terris« — na katero se sklicuje večkrat krščansko demokrška stranka — ter tudi učinkovito orisal še druge zanimive probleme Zveze. Del njegovega poročila, ki približe zanima Slovence v videmski pokrajini, prinašamo posebej na drugem mestu.

Za njim je prevzel besedo tajnik Bogo Samsa, ki je obrazložil delo Zveze in njenih članic, ki je v zadnjih letih doseglo

res pozitivne uspehe na vseh področjih.

Ko je začela diskusija so posegli v debato; dr. Alojz Berce, odgovorni urednik »Gospodarstva« v Trstu, dr. Robert Hlavaty, prof. Rado Rauber, delegat iz Gorice Stanko Marušič, Drago Pahor, ravnatelj Slovenskega dijaškega doma v Trstu, Evgen Dobrila, dr. Turina, prof. na Trgovski Akademiji v Trstu, inž. Josip Pečenko, predsednik Kmečke zveze in pokrajinski svetovalec v Trstu, Dušan Košuta, prof. Baša, Vojmir Tedoldi iz videmske pokrajine in Tončka Čok. Vsi so prispevali s koristnimi nasveti kaj bi se moralo ukreniti, da bi bile pravice slovenske jezikovne skupnosti bolj zaščitene na vseh področjih.

Kaj je povedal predstavnik videmske pokrajine

Njegovo poročilo je bilo izredno zanimivo, ker je živo prikazal pereče probleme slovenske jezikovne skupnosti videmske pokrajine.

Med drugim je dejal, »da je opaziti nekatere nove premike v Furlanski Sloveniji, v dolini Rezie in v Kanalski dolini, ki so se pokazali v zadnjih deželnih volitvah in ki dokazujejo, da se Slovenci videmske pokrajine osveščajo, da se je njih demokratična zavest utrdila in da je v tem primeru še bolj prišla do izraza njihova navezanost na domačo zemljo in njihove tradicije.« In to je res, saj so volivci slovenskega jezika v videmskem volilnem okrožju polarizirali svoje glasove v veliki večini na domače kandidate, na sinove njihove zemlje.

V zvezi s tem je povedal, »da bi tudi Slovenci iz Furlanije lahko imeli v deželnem zboru enega in morda celo dva predstavnika, če bi pravočasno ustvarili potrebno enotno akcijo in določili skupne cilje.« Govornik je nato dodal: »Moja domneva, mislim namreč na volilno afirmacijo v naš prid, bi se prav gotovo uresničila, če bi glasovali tudi številni naši emigranti, kateri, in to je treba upoštevati, predstavljajo ne samo skoraj polovico aktivnega prebivalstva ampak so tudi najbolj zavediti, najbolj razviti in na žalost imajo tudi največ grenkih izkušenj. Naši ljudje niso mogli pozabiti tudi pri volitvah, da so bili vedno zastopani in od vseh pozabljeni in da je prišel čas, da se upošteva tudi njihov glas, oziroma njihov glas protesta proti vsem krivicam. Siti so obljub, hočejo dejanj in zadnji volilni rezultati so to jasno dokazali.«

Potem je predstavnik iz Vidma navedel konkreten primer in nadaljeval: »Zgodilo se je prvič, da je krščanska demokracija zgubila večino v eni naših slovenskih občin. To je v hribovski občini Brdo v Terški dolini.« Krščanska demokracija je namreč tukaj zgubila večino prav zato, ker je večina domačega prebivalstva glasovala za lokalna kandidata, ki sta kandidirala na listi socialistov in socialdemokratov. Za tem je poročal o razmerah v Kanalski dolini, kjer živi precej naših sorojčkov. Tudi tam se je namreč zgodilo nekaj novega in izredno pomembnega. Volilni rezultati so pokazali, da se je tudi v Kanalski dolini smer premaknila. Dejal je, da je v Trbižu koalicija desničarskih sil, ki je ves predvojni in povojni čas oteževala kulturni in ekonomski razvoj tamkajšnjega slovenskega življa, izgubila večino. »Če bo to nadaljevalo,« je povedal, »bo tudi v Kanalski dolini prišlo verjetno v bližnji prihodnosti do ugodne situacije kar se tiče razvoja naše jezikovne manjšine.«

Obrazložil je tudi težko ekonomsko stanje, ki vlada v Furlanski Sloveniji. Nato je omenil še prihodnje administrativne volitve, ki se bodo morale vršiti letošnjo jesen, kajti 6. novembra poteče mandat sedanjim občinskim upravam. Tudi te volitve bodo po njegovem mnenju velike važnosti, posebno če se upošteva, da se bodo morale vršiti v pozni jeseni, ko bo doma dober del sezonskih emigrantov. Poudaril je:

»Če bodo volivci Furlanske Slovenije glasovali z istim kriterijem, z isto briht-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Novi izvršni odbor SKGZ (Il nuovo Comitato Esecutivo)

1. BENEDETTI Filibert, Trst-Trieste
2. CUPIN Dario, Trst-Trieste
3. FORNAZARIC dr. E., Trst-Trieste
4. GRUDEN dr. Igor, Trst-Trieste
5. HLAVATY dr. R., Trst-Trieste
6. JAGODIC dr. arh. D., Trst-Trieste
7. KALAN Odo, Trst-Trieste
8. KJUDER Oskar, Trst-Trieste
9. KOSMINA Igor, Trst-Trieste
10. KOSUTA Dušan, Trst-Trieste
11. KUKANJA avv. A., Trst-Trieste
12. OBLAK dr. S., Trst-Trieste
13. PAHOR Drago, Trst-Trieste
14. PEČENKO ing. J., Trst-Trieste
15. RACE Boris, Trst-Trieste
16. RAUBER prof. Rado, Trst-Trieste
17. RENKO ing. Stan., Trst-Trieste
18. SAMSA Bogo, Trst-Trieste
19. ŠKRL dr. Franc, Trst-Trieste
20. SVAB Edvin, Trst-Trieste
21. TAVČAR prof. J., Trst-Trieste
22. VOLK Lucijan, Trst-Trieste
23. VRABEC Ubald, Trst-Trieste
24. JARC Andrej, Gorica-Gorizia
25. MERMOLJA dr. Tanja, Gorica
26. NANUT Karel, Gorica-Gorizia
27. PRIMOŽIČ dr. K., Gorica-Gorizia
28. PRIMOŽIČ Vid, Gorica-Gorizia
29. SANCIN dr. Peter, Gorica-Gorizia
30. WALTRITSCH M., Gorica-Gorizia
31. VESEL Gorazd, Gorica-Gorizia
32. CONT Mario, Videm-Udine
33. PREDAN Izidor, Videm-Udine
34. TEDOLDI Vojmir, Videm-Udine

NADZORNI ODBOR (Il Comitato di Controllo)

1. BUDAL prof. Andrej, Trst-Trieste
2. HREŠČAK Dušan, Trst-Trieste
3. COTIČ Janko, Gorica-Gorizia

Poziv predstavnikom slovenske manjšine

»Pripadniki slovenske skupnosti v Italiji bomo obdržali živo našo materino govornico in občutek pripadnosti k svojemu narodu z vztrajnim gojenjem in uporabo našega jezika doma in na ulici, z živo zavzetostjo za rast slovenske šole, z aktivno udeležbo, s podporo ali vsaj s prizadetim spremljanjem življenja in dela slovenskih manjšinskih organizacij vseh vrst in smeri, s širjenjem slovenske tiskane besede in črpanjem moči iz matičnega jedra naroda, ki mu pripadamo.

Organizacije, članice Slovenske kulturno-gospodarske zveze, naj vztrajno nadaljujejo z delovanjem, naj ga oživijo na področjih, kjer je zamrlo, in naj z novimi pobudami razširijo dejavnost.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Dva fotografska posnetka iz zasedanja glavnega sveta Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu — Na levi: pogled na dvorano, ki je bila nabito polna gostov in delegatov; na desni: predsedstvo (v sredi stoji predsednik Boris Race, ki je podal politično poročilo).

Due impressioni fotografiche dell'Assemblea Generale dell'Unione Economico-Culturale Slovena — A sinistra parziale veduta degli ospiti e dei delegati; a destra il tavolo della Presidenza (sta parlando, in piedi, il Presidente Boris Race che ha svolto la relazione politica).

ANAGRAFSKO GIBANJE V LETIH 1952 DO 1961

V Nadiški dolini in sodolinah, brez komunov Speter in Praprotno v Idrijski dolini ter v komunih Brdo v Terski dolini in Tipani, v takomenovani »Zona Montana Orientale dell'Alta Slavia« se je med dvema popisoma prebivalstva 1951 in 1961 rodilo sledeče število otrok:

Leta 1952: 241 otrok, leta 1953: 273, leta 1954: 287, leta 1955: 228, leta 1956: 188, leta 1957: 169, leta 1958: 212, leta 1959: 178, leta 1960: 186, leta 1961: 186 otrok.

V tem predelu s komuni Brdo, Tipana, Podbonesec, Grmek, Srednje, Dreka, Sovodnje in Sv. Lenart je število rojenih v enem desetletju padlo od 241 na 168, to je eno tretjino. Število otrok je začelo hitro padati z letom 1956, ko so se pojavile posledice masovne emigracije v inozemstvo in v notranjost Italije. Podoben pojav naglega padanja števila rojstev opažamo tudi pri drugih tipično emigracijskih predelih in sicer v gornji dolini Celine in Medune, pri dolini Bele (Canal del Ferro) kakor tudi v komunih Zapadne Karnije ter v komunih, ki leže v gričevnatem svetu med Tilmentom in Idrijco.

Število smrti v istem predelu pa je bilo sledeče:

Leta 1952 je umrlo 191 oseb, leta 1953: 202, leta 1954: 173, leta 1955: 194, leta 1956: 174, leta 1957: 201, leta 1958: 174, leta 1959: 226, leta 1960: 186, leta 1961: 150.

Stopnja števila umrlih je v zadnjih 40 letih, kakor je razvidno iz uradnih statistik v videmski pokrajini, padla od 20 pro mille na 11 pro mille. Drži se pa precej stalno in ne tako kot rojstva. V vseh hribovskih krajih in tako tudi pri nas v Furlanski Sloveniji, je število rojstev doseglo leta 1961 najnižjo stopnjo, medtem ko je v furlanski ravnini

iz prve strani

Poziv predstavnikom slovenske manjšine

Slovenske manjšinske organizacije kakor tudi volilne formacije in stranke, ki se v skladu s svojim programom zavzemajo za pravice slovenske manjšine, naj bodo budne v zvezi z vsem dogajanjem, ki se tičeje manjšine, in prisotne, ko je treba za te pravice nastopiti, borbe za pravice manjšine pa naj ne izrabljajo v strankarske in volilne namene.

Prav bi bilo, da bi slovenske manjšinske organizacije in omenjene politične stranke v namenu, da se dosežejo zadovoljivi uspehi, tesneje sodelovale na vseh področjih. Če tega iz raznih vzrokov ni mogoče doseči, naj svoje napore usmerijo vsaj v naslednje:

1. Stališče glede posameznih vprašanj, ki zadevajo interese slovenske skupnosti, naj se ne razlikujejo.

2. Okrepitev skupnih šolskih odborov v Trstu in Gorici.

3. Doseči sporazum o skupnem upravljanju domov, ki so bili dani slovenski skupnosti na Tržaškem na podlagi londonskega sporazuma.

4. Združiti in uskladiti napore, da se doseže izvajanje členov 3 in 6 ustave ter členov 3 in 4 Posebne štata avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine.

zadnja leta v močnem porastu.

Isto ne bi mogli reči, da velja za Kanalsko dolino, kjer se anagrafsko stanje drži nekako uravnovešeno, posebno kar se tiče emigracije in imigracije; kar pa zadeva število rojstev in smrti je bilo leta 1961 več rojstev kot jih je pa umrlo. Koristno bi bilo napraviti v Kanalski dolini bolj globoko študijo o narodnem staležu prebivalstva, kajti, kot vemo, že

od leta 1921 ne vemo točnega števila Slovencev, Nemcev in Italijanov oziroma Furlanov, ki prebivajo na tem področju. Znano nam je celo, da je mnogo ljudi domačinov iz Kanalske doline, ki nimajo državljanstva in jih smatrajo za »apolide«, čeprav so se tam rodili in vedno tam živeli na lastnem posestvu. Gre namreč za tiste, ki niso takoj po prvi svetovni vojni optirali za Italijo.

Iz Terske doline

ZAVRSKE JAME ČAKAJO NA SISTEMACIJO

Završke jame, o tikerih se je an se šnje dosti govori anu od tikerih no pretendajo, de bi parulacevale u Tersko dolino turiste, so zapuščené kot so ble pred ljeti. Zadnje čase so sistemali samo cjesto, ke na se odcepi par Sv. Osvaidu ob Teru anu zavije nauzgor prout Zavrhu, a šnje to nje rat, de bi postale jame turistična atrakcion, ve pensamo, de je entrada u nje zlo težka anu temná.

To nje dougo od tegá, de so se zbrali u Čenti možje od komuna Čente anu Brda anu raprezentanti turističnih organov, de so diskutirali o tej reči anu paršli do zaključka, ke to má sobeto dati u pregled anu aprovacion use prozete provincii. Muorala se bo narditi galerija buj nizko, de bo dostop do največjih podzemeljskih dvoran »Margerita« anu »Paradiso« buojši. Sedanj entrato, ki na bi muorla potem sarvijati za izhod (uscita), pa se bo muorala narditi buj veliko. Za to bo koventaio dosti soute, a potem bojo jame rjes na roke usjem, ne samo dobro atreciranim jamarjem, kar bo sigurno parpomoglo, da bosta oživjela ne samo Zavrhu anu Vizont, ma usa okuolica, tuó je Terska anu Karnahaska dolina, ki po svoji prirodni lepoti nič ne zaostajata za drugimi renomiranimi turističnimi kraji.

Ne smijemo pozabiti, de leži Zavrhu ne dosti daleč od glavne cjeste Čenta-Njivica-Učja, ki bo sigurno u kratkem postala internacional, saj to se špera, de ne bo dougo, ko bo blok u Učji postal blok parve kategorije, skuozdre tikerega bojo mogli usi anu ne samo tezje, ki imajo propustnico (lasciapassare), kot je tuó anjelè.

TURISTIČNA PROPAGANDA

U vetrini »Ente Provinciale per il Turismo« u Vidmu smo videli ljepo zbirko fotografij iz Terske doline. Oku njih je stalo simpri dosti judi, ki so občudovali ljepote naših krajev, ki jih je fotograf ujeu na papir anu parnesu u Videm. Pitor je naredu še ostalo: med fotografije je uložu ljpe ornameante anu slogan »Visitate la Val Torre«. Razstavljene so ble tele fotografije: Završke jame, izvir Tera, cjela Terska dolina, Muško pogorje anu Njivica.

CJESTA V MALINO POPRAVLJENA

Končno so postrojil tud cjesto, ki vodi iz Maline u bork Skoverz, ki je bla zavoj deža čisto nenucna. Ob priliki, ko so parpejal električno luč an nou vodovod, so inaural tud to cjesto. Na inauguracion so bli predstavnikii komuna.

Začel so z djeli tud na cjesti, ki peje iz Ahnta skuoz Mont di Krož

u Neme an Čento. Djelo je preuzela za A.N.A.S. »Impresa C.I.S.A.« iz Vidma. Takuó bo u kratkem asfaltirana usa »Pedemontana« od Čedada do Čente, kar bo sigurno parpomoglo k razvoju turizma tje krajeu.

Iz Idrijske doline

VODOVOD V PLANJAVI

Prejšnji tjedan je dau komun u apalt gradnjo novega vodovoda u Planjavi, ki bo mogu dajati dobro pitno vodo vsem Tejé (S. Pietro di Chiazzacco), Selišče (Cladrecis), Srednje in Trčmun v Idrijski dolini, Bukovica in Skvarče.

NAJSTAREJSI MOZ V IDRISKI DOLINI. Pretekli tjedan je praznoval svoj 92. rojstni dan Alojz Velesigh iz Mosta Mišček. Ker je Velesigh ta najstarejši mož prapotniškega komuna je ta dan dobil use pouno voščil. Voščilo mu je pošju tud sindik Rieppi an predsednik od E.C.A. Čilemu starčku, ki use živjenje ni poznú drugega kot tardo djelo, želimo, de bi praznoval še dosti veselih rojstnih dni u krogu svojih dragih.

SISTEMACIJA CJEST. Pred dnevi so dal na licitacijo sistemiranje notranjih cjest u prapotniškem komunu. Djela je preuzela »Impresa costruzione Barbetti« iz Vidma an bojo koštala okuol 15 milijonu lir.

Fojda

JAVNA DELA

U kratkem bojo postrojil obrežje ob hudourniku Grivò, ki je še nimar use razdrto od pouodnje, ki je bila lanko ljeta u jeseni. Postrojil bojo tud mostičke čez potok u Grmovščici (Stremiz) an u Podklapu (Canal di Grivò). Usa tista djela, ki jih bo naredu »Genio Civile«, bojo koštala več ku 30 milijonu lir.

U kratkem bojo asfaltiral tud cjesto, ki veže Čampej z vasjo Sv. Rok. Tisto djelo bo koštalo 1 milijon 500.000 lir; komun bo dau 300.000 lir, za use ostalo bo pa dau kontribut stato. Predvidevajo, de bo djelo končano u treh mjesecih.

PROSLAVA 20. OBLETNICE ODPORNISKEGA GIBANJA

Komunski ožji odbor (Giunta Municipale) je na svojem zadnjem zasedanju skleno ustanoviti poseben komitat, ki bo imeu kompit pripraviti primeren program za proslavo 20. obletnice odporniskega gibanja. Praznovanje se bo vršilo 26., 27. in 28. septembra, ob priliki, ko bo tud praznik vina. Ponavad je biu organiziran praznik vina nimar mjesca maja, ljetos so ga pa zavoj volitev prelóžil na jesen.

Iz Nadiške doline

DOBRO LOVSKO LETO

Prejšnji tjedan se je zbral u Špetru glavni svet komunske lovске rezerve, katjeremu je predsedoval učitelj Elio Coren. Med drugim so tud diskutiral o potrjebi, de se razmnoži divjačina u gozdcvih. Lanko ljeta so ponucal za nakup mlade divjačine 900.000 lir, ljetos pa imajo namjen zapraviti u isti namjen 700.000 lir. Lanko ljeta je blo izredno dobro, saj so ustrelil kar 364 glav, medtjem ko so jih prejšnje ljeta samo 90. Ustrelili so 113 zajcev, 221 fazanov, 33 jerebic an štiri smraje. Na seji so tud potardil »bilancio consuntivo« za lanko ljeta an sprejel »bilancio preventivo« za tole ljeta.

CEPLJENJE ŽIVINE PRUOTI TUBERKULOZI

Na pobudo provincialnih sanitarnih oblasti bojo cepil živino u usjih komunih Nadiške doline s tuberkulinom, de bojo takuó zaščitil živinorejski patrimonij. Cepljenje je brezplačno. Krave, ki imajo tuberkulozo, bojo ubil, kmetom pa poravnali škodo.

GORENJI BARNAS. Nesreča rjes ankul ne počiva. Prejšnji tjedan je padu skuoz okno 5 ljetni Pavel Černoja iz naše vasi kajšne štjer metre globokó an se par padcu močno udaru u glavo. Biu je sprejet u špitau s pridržano prognozo.

Sv. Lenart

UMRL JE BEPO TERLICHER

Po dougi anu hudi boljezni je umrú u videmskem špitau 63 ljetni Bepo Terlicher iz Podutane. Ranki je biu zlo poznán an štíman mož po usej okuolici, zakí je biu

Iz Rezjanske doline

LUC V KORITIH POD KANINOM

Končno je zagorela električna luč tudi v Koritih, to je v zelo zakotni gorski vasi, ki leži ob zapadnem vznožju Kanina. Napeljavali so jo dve leti, kajti delo je bilo težavno, ker teren je skalnat. Dela je izvedlo podjetje Francesco Contessi iz Humina. Električni kabli so dolgi skoraj 6 km. Stroški za napeljavo znašajo približno 11 milijonov lir in jih je krila delno Karnijska skupnost (Comunità Carnica) z denarjem, ki ga je dobila od S.A.D.E., ko je bila lastnik tamkajšnje električne centrale.

Iz Krnatske doline

SOLA ZA TURISTIČNE TEHNIKE

Na pobudo turističnega društva v Trbižu (Azienda Autonoma di Soggiorno) so se sestali na sedežu občine nekateri hotelirji, trgovci in občinski upravnikii, da so razpravljali o problemih, ki se tičeje začetka poletne turistične sezone.

Med drugim je prišlo na vrsto tudi vprašanje delavne sile v trgovskem sektorju in posebno one v gostinstvu, ki je ni mogoče dobiti na licu mesta. Predlagali so, da bi se zato ustanovila v Trbižu posebna šola za turistične tehnike. Po raznih intervencijah so poverili odborniku pokrajinske administracije Tallottiju nalogo, da se obrne na kompetentne oblasti s pro-

komunski konsilir an kot tak se je nimar an kjer je le mogu potegoval za pravice naših ljudi. Posebne u komunu se je zauzemal tud za naše jezikovne pravice an u zvezi s tjem je celo predložil u odobriteu posebno resolucioje. S smrtjo Bepa Terlicherja nismo izgubili samo uzornega vaščana, komunskega administratorja an djelaunega an poštenega človeka, ampak smo izgubil, lahko rečemo, neutrudljivega borca za naše pravice, za pravice slovenske jezikovne skupnosti Nadiške doline. Njegov lik bo zatuó ostal nimar svetel v naši sredi.

Družini nepozabnega an dragega rankega izrekamo naše globoko sožalje.

Gorenja Mjersa

POPILA JE VAREKINO NAMESTO VODE

Hitro so muoral pejat u špitau 17 ljetno Maro Lanzutti iz Gorenje Mjersa zakí je popila iz neke botilje nekaj požirkov varekine, zakí je mislila, de je u njej voda. Njeno stanje je zlo resno.

Iz pod Matajurja

KOLONIJA V ČEPLATIŠCIH

Tud ljetos bo šuolski patronat iz Čedada pošju kakih 40 otrok na počitnice u Čeplatišče. Paršli bojo u dveh turnih. Parvo skupino parčakujeju u začetku julija.

NESREČA PAR DJELU. Par vezanju hloodu z železno nitjo se je močno udaru u čampno nogo 44 ljetni Jakob Vogrič iz Sovodenj. Pejál so ga u špitau an bo ozdravu u kajšnih 15 dneih.

šnje, da se uredi tudi to pereče vprašanje, ki je zelo važno za vso Kanalsko dolino.

Učja

UMRL JE SIMEON DI LENARDO

Nepričakovano je umrl v bolnici 57 ljetni Simeon Di Lenardo iz Učje. Ranki je bil zelo poznán po vsej Rezjanski in Terski dolini, ker je bil komunski uslužbenec v Ravenci in kakšno leto sem uslužbenec državne šumske uprave. Pokopali so ga na domačem pokopališču, kamor so ga spremili vsi domačini in predstavniki komuna, od prtem grobu pa sta se od njega poslovila z ganljivimi besedami domači župnik Ferrini in don Pagnutti, župnik iz Ravence.

Stolbica

NAJSTAREJŠA ŽENA UMRLA PRI DELU

Umrla je najstarejša žena komuna: 90 letna Domenika Negro iz Stolbice. Smrt jo je ugrabila pri delu, ko je prala v potoku perilo. Trdna korenina kajne, delala je vse življenje, do zadnje ure. Zdravnik je ugotvil, da jo je zadela srčna paraliza.

RAVENCA. Letos je končalo 15 učencev tretji letnik profesionalne šole za zidarje. Najboljši učenci, ki so dobili največ točk, ko bili tile: Oreste Mozhič 85-100 točk, Delfino Madotto 84-100 in Sergio Di Lenardo, ki je dobil 82-100 točk.

IZ POROČILA PREDSEDNIKA BORISA RACETA

Položaj v Beneški Sloveniji

V skoro stoletni dobi, odkar je to ozemlje sestavni del Italije, niso beneški Slovenci uživali nebenih jezikovnih pravic

Predsednik SKGZ Boris Race je v razmerah in stanju v Beneški Sloveniji v svojem poročilu rekel: Položaj Slovencev v Beneški Sloveniji zahteva, da ga obravnavamo posebej. Ne poznamo podrobno političnega položaja v političnih zakonitih predelih Italije, toda mislimo, da se bo težko našel tak, v katerega s tako zapoznelostjo in počasnostjo prodira zavest o najosnovnejših državljskih pravicah. Pod pretežno obrambo integritete državnega ozemlja se je po zadnji vojni iz ostankov fašizma ustvarila trikotorična organizacija, ki je do pred kratkim nadaljevala s terorjem v slogu fašističnih let.

Za beneške Slovence se torej našilje in nehalo s porazom fašizma v zadnji vojni. Pritiskalo ga je še naprej k tlem, ustvarjalo v njem še večje komplekse in nudilo strahotne primere pričevanja zoper same sebe, odklanjanje samih najosnovnejših pravic in ponižanj na stopnjo, ki nima s človeškim dostojanstvom ničesar opraviti.

V skoro stoletni dobi, odkar je to ozemlje sestavni del Italije, niso beneški Slovenci uživali nebenih nacionalnih pravic in se teh pravic niti ne zavedajo, kljub temu, da so med domačimi zidovi ohranili slovensko govornico, na katero so ponosni. Dejstvo, da bi jih učili v šoli, da bi morali urejevati opravke na občini v jeziku, ki ga govori doma, se jim zdi daljna in nestvarljiva sanja. Strah, ki jim ga je vtil fašizem in trikotrizem v kosti pa pači v njihovih očeh najosnovnejšo zahtevo po priznanju slovenskega jezika ali ustanovitve slovenske šole v zarotniško mahinacijo, ki jim lahko prikljče na glavo največjo nesrečo, zapor ali izgubo pičlega vsakdanjega kruha.

Zato pravimo, da je položaj beneških Slovencev osnovno vprašanje demokracije. Nekateri odgovorni faktorji so izrazili pripravljenost, da bi se beneškim Slovencev odprle slovenske šole. Če bi to sami zahtevali. Ob upoštevanju opisane položaja odraža taka podoba ne samo prepričanje, da tega ne bo treba storiti, ker Benešani šol ne bodo zahtevali, ampak še kaj slabšega.

Ob tem se sprašujemo, v čem je prebivalstvo Beneške Slovenije manj vredno, kakor prebivalci albanskega porekla v nekaterih občinah južne Italije, za katere je pred tedni 13 demokrščanskih poslancev vložilo osnutek zakona za pouk v šolah v njihovem jeziku? Izražamo zadovoljstvo nad tem de-

janjem, v katerem vidimo pošteno prizadevanje za uveljavljanje ustave. Toliko humanizma, etike in prizadevnosti, kako popraviti krivice preteklosti, izraženih v utemeljivih zakona samega, upravičeno pričakujemo tudi v odnosu do beneških Slovencev.

Za večne čase tudi Benečije ni mogoče držati v temi. Borba za demokracijske pravice prodira tudi v najbolj zakonito beneško vas. Poleg počasnega, toda vztrajnega uveljavljanja naprednih strank, posebno še domačih slovenskih kandidatov na listah teh strank, je

zelo značilen primer že omenjenega kandidata domačina Jusse na listi Krščanske demokracije. Ne meremo soditi, ali bi Jusse, če bi bil izvoljen v deželni zbor, dosledno branil pravice beneških Slovencev, toda ni nobenega dvoma, da je velik odstotek od 4355 preferenčnih glasov, ki jih je dobil v čisto slovenskih ali jezikovno mešanih občinah, prejel zato, ker je bil prikazan za Slovenca.

Treznji ljudje bodo iz teh dejstev potegnili logične zaključke, beneški Slovenci pa bodo nadaljevali boj s teh pridobljenih pozicij.

NADALJUJE IZ PRVE STRANI

Kaj je povedal predstavnik videmske pokrajine

nostjo in z isto zavestjo, s kakršno so glasovali pri deželnih volitvah, smo lahko gotovi, da bomo dosegli res pozitivne rezultate in še prav posebno, če bo volilni nastop enoten. Razumljivo je, če se bo lokalnim kandidatom, tistim, ki so res navezani na domačo zemljo, na materin jezik in tradicije svojega ljudstva, posrečilo biti izvoljeni v občinske uprave, se bo moglo marsikaj spremeniti na boljše tako v ekonomskem kakor tudi v šolskem oziru, kajti prav potom šole se more zagotoviti, da bo živel naš jezik in da se bo mogla ohraniti in razviti naša kultura. To so namreč potrebni faktorji, da se zaustavi proces asimilacije, proces, ki je v nasprotju s pravicami, ki so nam zagotovljene v republiški Ustavi in tudi v posebnem Statutu dežele Furlanije - Julijske Benečije.

V zvezi s šolstvom je govornik bil še bolj jasen:

»Pri nas se do danes ni še ničesar ukrenilo, da bi se vršil pouk tudi v materinem jeziku. Marsikdo, in ne samo jaz, se sprašuje, zakaj se ne napravi ničesar v to smer.

Znano mi je, da so v neštetih naših krajih nameščeni in dobro plačani italijanski učitelji, ki poučujejo samo tri ali štiri otroke. Pa to še ni dovolj: so nekateri kraji, v katerih ni niti dovolj otrok, da bi se mogel redno vršiti pouk in zato, da bi mogla delovati italijanska šola, namestijo učitelja iz notranjosti Italije, ki ima veliko družino, oziroma dosti šoloobveznih otrok in tako skupno z domačimi otroki dosežejo zadostno število učencev. Kljub temu pa so še vasi, kjer ni več kot štiri ali pet šoloobveznih otrok. V takem primeru se dogaja tudi, in to ni redkost, da morajo otroci ponavljati dvakrat razred, da na ta način zagotove učitelju ali učiteljici, posebno če je njen mož ali žena nameščen v istem kraju, službeno mesto blizu zakonca.

Tako ali tako z dvema ali tremi domačimi otroki in s parimi učiteljicami, ki so prišli nalašč od daleč z očetom ali materjo, rešujejo pri nas šolsko vprašanje.

Torej, če bi uporabljali isti kriterij za tiste, ki žele pouk tudi v materinskem jeziku, bi lahko odprli pri nas v Furlanski Sloveniji, kakor tudi v Kanalski dolini in dolini Režije nešteto slovenskih šol. Moramo se torej boriti z vsemi našimi silami, da se bo zakon o šolah s slovenskim učnim jezikom raztegnil tudi na ozemlje videmske pokrajine.

Po končani diskusiji in ko so bile sprejete nekatere spremembe pravilnika Zveze, ki jih je obzorožil dr. Peter Sancin iz Gorice, je glavni svet odobril soglasno dva važna dokumenta in sicer: 1. »Sklep SKGZ v zvezi s položajem slovenske skupnosti v Italiji in 2. »Poziv predstavnikom slovenske manjšine v Italiji, slovenskim manjšinskim organizacijam in strankam, v katerih so vključeni Slovenci.

Za tem je prof. Andrej Budal podal poročilo nadzornega odbora in razrešnico, nakar so sledile volitve za obnovu izvršnega odbora, kateri se je takoj po izvolitvi sestel in izvolil iz svoje srede: za predsednika Zveze Borisa Raceta iz Trsta, za podpredsednike inž. Josipa Pečenka iz Trsta, dr. Petra Sancina iz Gorice in Izidorja Predana iz Hlodiča v Nadiški dolini; za tajnika Bogota Samso iz Trsta in za namestnika tajnika Gorazda Vesela iz Gorice. Za načelnike komisij pa so bili izvoljeni: za šolstvo Drago Pahor iz Trsta, za tisk inž. Stanislav Renko iz Trsta, za kulturna vprašanja Edvin Svab iz Trsta, za upravno-politična vprašanja Igor Kosmina iz Trsta, za gospodarstvo dr. Angel Kukanja iz Trsta in za načelnika komisije za Beneško Slovenijo dr. Peter Sancin iz Gorice. p. b.

**BERITE AN STORITE
DRUGIM PREBJETATI
„MATAJUR“**

kona. Potem so me čas in razočaranja pregneta, da sem postala brezbrizna in se spoprijaznila z zlo usodo...

Pretrgala je bolesto razmišljanje in pogledala to mlado dekle, ki je stalo pred njo, polno sanj in želja, pa četudi ne velikih. Ni se mogla meriti z njo. Njene zahteve so bile velike že pred poroko in postajale iz dneva v dan večje. Od moža si je izbojevala z zvijačo ali ogorčenjem vse, kar je lahko tešilo njen notranji ogenj. Uživala je to bogastvo in ga razsipala, gojila prijateljstva, hodila na letovišča, le moškemu se ni približala nikoli več. Razočarana je bila in vsi moški so se ji zdeli podobni kamnitim kipom, brez soka in duše. Tako so tekla njena leta. Kolikokrat se je ob jutru zdramila, ko je hušnil mož tiho mimo, ves v tujem parfumu, se zamajal ter zavalil na posteljo. Sla je preko vsega brez prerekanja. Postala je tako močna, da je ukazovala srcu in besedam.

Le čemu bi se poniževala in prosjačila? Prosiš lahko za kruh ali

21. julija zapade rok za izplačilo odškodnine bivšim internirancem

Smatramo za potrebno, objavimo določbo št. 2043 za izplačilo odškodnine bivšim internirancem v nacističnih taboriščih, ki je bila objavljena v Uradnem listu (Gazzetta Ufficiale) dne 21.1.1964. Na podlagi tega dekreta morajo biti prošnje za izplačilo predložene zakladnemu ministrstvu tekom 21. julija 1964. V prošnji je treba navesti poleg osebnih podatkov in naslova prosilca še sledeče podatke: kraj in datum aretacije (kak dokument, ki lahko potrjuje aretacijo), kraj in ime koncentracijskega taborišča, datum povratka v domovino, datum smrti ali domnevne smrti deportiranca oziroma da je smrt nastala v taborišču ali po osvoboditvi zaradi posledic deportacije.

Prošnji, ki jo predloži bivši prizadeti deportiranec, je treba priložiti: potrdilo, da je bil interniranec ob dnevu aretacije italijanski državljan; vsak dokument, ki lahko potrjuje aretacijo, deportacijo in vzroke, kot na primer potrdilo o vrnitvi iz internacije, ki ga izda prefekt na podlagi člena 8 dekreta št. 27 z dne 14. februarja 1946, ali izjave združenj deportirancev in drugih ustanov, ki so označene v členu 13; izjavo, da ni prejel neposredno ali posredno, kakršnekoli vsote za odškodnino od nemške vlade.

Upravičenci do odškodnine umrlih svojcev — deportirancev — morajo razen omenjenih dokumentov priložiti tudi: družinski list; potrdilo o smrti deportiranca, ki je umrl po osvoboditvi; potrdilo, da je smrt nastala zaradi posledic deportacije; notorični akt ali nadomestno izjavo na podlagi odloka predsednika republike št. 678 z dne 2. avgusta 1957, ki jo mora napisati in podpisati, da nimajo drugi upravičenci prednosti, kakor to določa čl. 4.

Vsota, ki jo je nakazala Nemčija italijanski vladi kot moraino odškodnino v korist italijanskim državljanom, ki so bili žrtve deportacije zaradi plemena, vere ali ideologije, bo razdeljena med upravičence.

Do zgoraj omenjene odškodnine imajo pravico tisti, ki so bili deportirani v nacistična taborišča, v katerikoli okoliščini, tudi izven državnega ozemlja, ker:

a) so izvršili dejanja v zvezi z osvobodilno borbo;

b) so razvijali politično dejavnost v nasprotju z navodili fašističnega režima in nemških okupacijskih sil;

c) so pripadali političnim strankam, ki sta jih nacistični in fašistični režim prepovedala;

d) so se udeležili stavk ali izvršili med stavkami dejanja proti nemškimi okupacijskim silam,

f) so bili odpeljani v internacijo med »rastrellamenti«, stavkami ali rapresalijami;

g) so bili preganjani zaradi rasizma.

Pravico do odškodnine imajo tudi vojaki in delavci — ne prostovoljci — v Nemčiji, ki so bili odpeljani v nacistična koncentracijska taborišča zaradi upora ali sabotaže nemške produkcije.

Posebna komisija bo proučila vse prošnje v teku enega leta, to je do 21. januarja 1965. V naslednjih dveh mesecih bo omenjena komisija sestavila seznam odobrenih prošelj ter določila razdelitev odškodnine. Seznami odobrenih prošelj bodo objavljeni v Uradnem listu in proti tem se bo lahko vložil priziv v roku 30 dni na zakladno ministrstvo. V roku treh mesecev bodo seznami imeli dokončno veljavo.

Če ima krava uši

Cjete pregnat uši, ki ima vaša krava, jenica ali tele? Zadržite se na tole vižu an boste preca videu kuo vas dobro učemo.

Uzamite 60 gramu »sulfuro di potassio«; dobite ga u špicariji an ga denite tu edan litro azejda. Potlé ga pustite 24 ur tam stat. S tuolim namažite žvinu, tuk ima golean.

Či njemate »sulfuro di potassio«, morete nucať bencinu an žajfu. Denite tu pou litra uodé, 60 gramu bencine an 30 gramu žajfe. Potlé boste namazu žvinu.

Kadár njemate ne te parve, ne te druge rječ, muorte nucať tabak. Tist tabak, ki se ga dobi tu opoltu. Uzamate tri pakete (60 gramu) telega an ga veurejete tu pou litra azejda. Pustite na ognju pou ure. Potlé kar namažite žvinu.

NA KRATKO PОВЕДАНО

CJESTA U RAMANDOL

Zvjedali smo, de je komun dau u apalt djela za sistemacijo cjeste ki peje iz Torlana pruoť cjevkvici u Ramandolu. Djela je preuzela »Societá Val Cornappo«. Ta cjesta an o tjem smo večkrat pisali, je bla dougo puščena unemar anu zavoj tega je turizem ljetos zlo tarpu u tjem kraju. Speramo, de bojo z djelom začeli sobeto anu ga nardili dobro.

POROKA. Poročila se je Laura Bombardier iz Ahtna z električarjem Luigi Turcutti iz Čedada. Znanci an parjateljji jima želijo dosti sreče na skupni življenjski poti.

močna. »Spomini,« so se ji ustnice rahlo raztegnile, »te odložiš v omaro, kakor staro obleko, zakleneš in samo še kdaj pomisliš nanje.«

Tonkine roke so zalegle. Zvečer so jo malo skelele, a vsa v ognju vendar ni čutila bolečin. Naslednje dni je delo že nekoliko popustilo. Po kosilu je hitela s pospravljanjem, ker jo je čakalo likanje perila celega tedna. Pohiteti mora, ker jo čaka še čiščenje stanovanja in ob koncu tedna še peka in kopanje, saj mora kuriti peč, vsakemu posebej podajati brisačo in čistiti za njimi.

Odšla je v šivalnico, priključila likalnik, navlažila perilo in začela likati. Ko bom to končala, se je zamislila, pa bo za ta teden najbolj sitno delo za mano! Hitela je z likanjem, se včasih zamislila in tihoma, skoraj neslišno zapela:

Je puščaj runala
z manjercu lepò;
srečan tisti fantič,
ki nosu ga bo.
(Se nadaljuje)

STANKA VILHAR

Sence pod Matajurjem

(ODLOMEK)

Tako sem se znašla v stiski, si je zopet dopovedovala, iz katere se le s težavo prebije žensko srce. Nikoli nisem veliko jokala, ali objelo me je nekaj mrzlega, kakor leden oklep, ki je stiskal, mrznil vse dni in mrazi še danes. Obleka, poroka, svatje, postelja — vse to je bilo v živčnem razpoloženju in daleč od ljubezni. Kmalu nato spočela sina in tu se je vse začelo in končalo, pa četudi tako skrotino doživetja. Ko sem hotela vskladiti čustva z besedami, je bil on vedno odsoten in daleč. Kaj pa še hočeš? mi je govoril. Dal sem ti dom, ime, gospa si, lahko ukazuješ! Vedela sem, da me noče razumeti, ker se je bal, da bom tožila in zahtevala, bal se je za neko svojo čudno svobodo. Spominjam se, da sva še pred poroko sedela v barku in se pogovarjala. Trudila

sem se, da bi bil sestaneček veder, da bi bilo vzdušje iskreno, ljubeče, ali nisem se mu mogla približati. Sedel je poleg mene, nedostopen in daleč, roko mi je držal na rameh in zavzeto gledal dekleta, ki so hodila mimo. Tedaj sem začutila roko težko kot jarem, v katerega me je pozneje ujel. Takrat je bil še čas, lahko bi odvrгла z ramen njegovo roko in poroko, ali obsedela sem, mlada in neumna in mislila, da je življenje vedno v nečem nepopolno in da ga mora človek venomer dopolnjevati in usklajati. Na njegovem obrazu sem zapažala vihravost, toda menila sem, da se bo vse uneslo, češ saj je že zrel mož. Leta pa so ga še bolj vrgla v vrtinec neodgovornega uživanja. Samo za gospodinjo, da bo imel urejen dom, me je vzel, sem si neuporno ponavljala v prvih letih za-

TERZA ASSEMBLEA GENERALE DELLA SKGZ

Il 21 luglio scadono i termini

Riuniti a Trieste i rappresentanti della Comunità linguistica slovena

Approvata una importante risoluzione per l'applicazione degli articoli di legge (3 e 6 della Costituzione e 3 e 4 dello Statuto Speciale della Regione Friuli-Venezia Giulia) riguardanti i diritti delle minoranze — Un richiamo all'unità di tutti i cittadini di parlata slovena

Nella sala delle riunioni «Simon Gregorčič» di Via Geppa, a Trieste, la scorsa domenica, si è svolta, con grande affluenza di partecipanti, la terza Assemblea Generale della Slovenska kulturno gospodarska zveza (Unione Economico Culturale Slovena).

Tutte le tre provincie della Regione (Udine, Gorizia e Trieste) erano largamente rappresentate.

In particolare i delegati della provincia di Udine erano: Vojmir Tedoldi nella veste di membro uscente dell'Esecutivo dell'Associazione, membro del Comitato di Coordinamento per la Rinascita della Slavia Friulana e Consigliere Comunale di Taipana; Mario Cont, Isidoro Predan e Guglielmo Cerno in rappresentanza del Circolo di Cultura «Ivan Trinkan» di Cividale di cui il Cont è Presidente, il Cerno membro e il Predan segretario. Il Predan inoltre era vicepresidente dell'Associazione Economico-Culturale Slovena.

Tra gli ospiti, notati: ing. Mitja Rodč, segretario della Lega Socialista del Popolo Lavoratore della Slovenia, e Jože Gačnik segretario della Commissione per le minoranze presso la Lega Socialista stessa, entrambi da Lubiana; dr. Franc Zwitter, Presidente dell'Unione delle Organizzazioni slovene della Carinzia, di Klagenfurt; Svetozar Polič, Presidente della Commissione per le minoranze presso il Comitato SZDL (Lega Socialista del Popolo Lavoratore) di Capodistria; Lapajne Ivan segretario del Comitato Circondariale SZDL di Capodistria; Jože Škerk e Karlo Šiškovič Consiglieri regionali; Franc Gombač Consigliere provinciale di Trieste; Ivo Marinčič Consigliere provinciale di Gorizia; Milan Purič Sindaco di Monrupino e Mario Grbec Consigliere dello stesso Comune; Janko Cotič Vice sindaco del Comune di Savogna d'Isonzo, Karlo Bernetič e Vito Jercog per la Federazione triestina del Partito Socialista Italiano di Unità Proletaria; Pietro Giordani per la Federazione del PSIUP di Gorizia e Armando Pitassio per la Federazione di Udine del PSIUP e altri ancora. Tra le adesioni quelle di Giuseppe Jare Consigliere regionale attualmente alle armi per obblighi di leva, del dr. Teofilo Simčić, Consigliere comunale di Trieste per la Comunità Cattolica Slovena, e del dr. Matteo Poštovan Presidente dell'Unione Slovena di Trieste.

L'Assemblea ha iniziato i suoi lavori con la commemorazione, fatta — in assenza del Presidente dr. Jože Dekleva costretto a letto da malattia e che è stato immediatamente eletto a Presidente Onorario per acclamazione — dal Vice Presidente Boris Race, dei soci deceduti durante gli ultimi due anni: Viljem Nanut, Mirko Kosmina, dr. Jože Kosovel, dr. Mirko Obač e Karlo Znidaršič, tutti membri dell'Esecutivo dell'Associazione. In loro onore e memoria è stato osservato un minuto di raccoglimento.

Il Vice Presidente ha poi svolto la relazione politica sulla situazione della Comunità slovena della Regione, intrattenendosi particolarmente sui problemi che assillano e preoccupano la Comunità di parlata slovena della provincia di Udine. E si è anche chiesto l'oratore perché, mentre per l'insegnamento dell'albanese in 64 Comuni dell'Italia meridionale da parte di parlamentari democristiani è stata presentata al Parlamento una legge, non si faccia altrettanto per l'insegnamento della lingua materna nella Slavia Friulana, nella Val Resia e nella Val Canale. Egli ha anche fatto cenno alla Enciclica del compianto Papa Giovanni XXIII «Pacem in terris» — di cui fa spesso richiamo la D.C. — nonché illustrato efficacemente tutti gli altri problemi interessanti l'Associazione.

A sua volta il Segretario Bogo Samsa ha dato lettura del lavoro organizzativo svolto dall'Associazione e dagli Enti aderenti, lavoro che ha registrato dei successi positivi.

Aperta la discussione hanno interloquito il dr. Berce, Direttore del periodico «Gospodarstvo», il dr. Robert Hlavaty, il prof. Rado Rauber, il delegato di Gorizia Stanko Marušič, Drago Pahor Direttore della Casa dello Studente di Trieste, Evgen Dobrila, il dr. Turina insegnante nella Accademia Commerciale di Trieste, l'ing. Pečenko Presidente dell'Associazione dei Contadini di Trieste, Dušan Košuta, il prof. Baša, Vojmir Tedoldi e Antonia Cok, tutti recando il contributo delle proprie esperienze e conoscenze e suggerendo le possibili soluzioni per meglio tutelare e difendere i diritti della Comunità di lingua slovena della Regione Friuli-Venezia Giulia.

to l'insegna dell'unità e della comprensione.

E' pacifico che se dei candidati locali, attaccati senza riserve con effettivo amore alla propria terra, alla propria lingua ed alle proprie tradizioni, riusciranno a inserirsi, cioè ad essere eletti, nelle varie Amministrazioni comunali, più di qualche cosa potrà cambiare in meglio ed in particolare, oltre all'auspicata rinascita economica di ogni valle e convalle, la situazione scolastica in quanto appunto con la scuola si può garantire la continuità della nostra parlata e permettere il mantenimento e lo sviluppo della cultura; fattori questi necessari per impedire il processo di assimilazione in atto, processo che contrasta con i diritti sanciti dalla Costituzione italiana e anche dallo Statuto Speciale della Regione, diritti che vengono rispettati e tutelati in ogni Paese civile e democratico.

In merito alla scuola, l'oratore è stato parimenti esplicito:

«Qui non si è mai fatto niente perché venga impartito l'insegnamento anche nella lingua materna.

Perché, io mi domando, non si fa questo?

Io so che in parecchie località della Slavia Friulana si pagano degli insegnanti italiani che fanno lezione soltanto a tre o quattro bambini. Non basta: ci sono località che non raggiungendo il numero sufficiente di almeno 4 alunni per far funzionare la scuola, si è provveduto a far venire da lontane regioni degli insegnanti con almeno due o tre figlioli da immettere nella scuola in modo da farla diventare funzionante per il raggiunto limite di presenze.

Infatti con i due o tre alunni del luogo e i due o tre giunti assieme all'insegnante è stato risolto in loco il problema dell'insegnamento.

Ebbene io vi dico che se lo stesso criterio venisse adottato nei riguardi di coloro che desiderano anche l'insegnamen-

to della lingua materna, di scuole dove si insegnerebbe anche lo sloveno ne potrebbero sorgere parecchie da noi; sia nella Slavia Friulana, che ha più esigenze, che nella Val Resia e nella Val Canale. Ed ecco la ragione per cui bisogna battersi con la necessaria energia affinché la legge sulle scuole con lingua d'istruzione slovena venga estesa anche ai territori della provincia di Udine.

Ultimata la discussione generale, che è stata ordinata e laboriosa, ed accettate alcune modifiche apportate allo Statuto dell'Associazione ed illustrate dal dr. Pietro Sancin di Gorizia, l'Assemblea ha approvato all'unanimità due importanti documenti e precisamente: 1. «Mozione dell'Associazione in merito alla situazione della Comunità slovena in Italia»; 2. «Appello ai rappresentanti della minoranza slovena in Italia, alle organizzazioni della stessa minoranza e ai Partiti in cui militano cittadini di lingua slovena» (per mancanza di spazio pubblichiamo in prima pagina i due documenti nella sola versione slovena rimandando al prossimo numero la versione italiana), quindi ha proceduto alle elezioni per il rinnovo del Comitato Esecutivo il quale, subito riunitosi, ha eletto a Presidente Boris Race, a Vice Presidenti dr. Peter Sancin, ing. Josip Pečenko e Izidor Predan; a Segretario Bogo Samsa ed a Consegretario Gorazd Vesel; a Capo delle Commissioni: per la scuola Drago Pahor, per la stampa ing. Stanislav Renko, per il settore culturale Edvin Svab, per il settore politico-amministrativo Igor Kosmina, per il settore economico avv. Angel Kukanja e per la Commissione della Beneška Slovenija (Slavia Friulana) dr. Peter Sancin.

Prima della conclusione dei lavori e precisamente prima di dar corso alle votazioni, è stata anche udita e approvata la diligente relazione fatta dal prof. Andrej Budal Presidente del Comitato di Controllo (Proviviri).

b. o.

Quello che ha detto il rappresentante dell'udinese

In quanto al Tedoldi, il suo intervento è stato di grande utilità per chiarezza e sostanza, e soprattutto indicativo nei riguardi dei problemi più sentiti e immediati.

Egli tra l'altro ha detto: «Ho soprattutto la soddisfazione di riferirvi come attraverso le ultime consultazioni elettorali regionali, sia gli elettori della Slavia Friulana che quelli della Val Resia e della Val Canale, comprendendo meglio la situazione e i tempi, abbiano con il voto dimostrato di aver raggiunto una certa maturità politica in quanto evidente è risultato lo spostamento a sinistra; il che sta a significare appunto il formarsi di una sana coscienza democratica e nel contempo un attaccamento particolare alla propria terra ed alle proprie tradizioni. E questo è vero perché l'elettorato della Comunità linguistica della provincia di Udine ha polarizzato i propri voti nella sua stragrande maggioranza su candidati figli della sua terra.

Ed in merito a questa dimostrazione popolare lo sono d'avviso che se gli elettori di parlata slovena della nostra provincia avessero a tempo creato la necessaria unità d'azione e fissati i comuni obiettivi, senza dubbio oggi si avrebbe potuto avere al Consiglio regionale uno o forse anche due nostri rappresentanti.

Dirò di più. L'affermazione elettorale sarebbe stata certa se fossero stati presenti nelle nostre terre i numerosissimi emigranti i quali, bisogna tenere presente, non solo costituiscono quasi la metà della popolazione attiva ma anche la parte più cosciente, più evoluta e più ricca, purtroppo, di amare esperienze.

L'oratore più avanti così si è espresso: «Il nostro elettorato non poteva dimenticare, anche nell'espressione del voto, di essere sempre stato trascurato e dimenticato e che era ora di far sentire più forte la propria voce di risentimento e di protesta perché sentiva e sente che è giunto il momento di passare dalle promesse ai fatti. E che il suo orientamento sia di nuova marca lo dimostra il fatto che in un Comune della Slavia Friulana (Lusevera) per la prima volta la d.c. ha subito un note-

vole regresso. Essa infatti nella Val Torre ha perduto la maggioranza; e l'ha perduta perché la popolazione locale ha riversato gran numero di voti su candidati del luogo del P.S.D.I. e del P.S.I.»

Soffermandosi sulla situazione della Val Canale, dove vive un consistente numero di cittadini di parlata slovena, il Tedoldi ha sostenuto che anche colà si è verificato qualcosa di nuovo e altamente significativo; ed infatti i risultati avuti nella citata Valle hanno chiaramente dimostrato che si sta camminando su una nuova più vantaggiosa strada.

E anche noi sappiamo come anche a Tarvisio la coalizione di destra che finora aveva governato il Comune a piacere, creando anche certe difficili situazioni nei riguardi dell'elemento etnico sloveno, ha perso la maggioranza.

Pacifico dunque che andando avanti di questo passo non si debba affatto escludere che pure nella Val Canale in un prossimo avvenire ci si trovi di fronte ad una situazione naturalmente favorevole allo sviluppo della nostra minoranza linguistica.

Dopo aver analizzato la situazione di estremo disagio economico e sociale esistente tuttora nei territori della provincia di Udine abitati da cittadini di parlata slovena, l'oratore, molto opportunamente, ha ritenuto utile indugiare sulle prossime elezioni amministrative. Egli infatti, a un certo punto, ha detto:

«Vi voglio ora intrattenere sulle prossime elezioni amministrative che dovrebbero aver luogo nell'autunno di quest'anno. Ebbene, io penso che anche queste elezioni, specie se si svolgeranno nel tardo autunno quando cioè avremo in casa un buon contingente di emigranti, verranno ad assumere una grandissima importanza.

Se i nostri elettori infatti voteranno con lo stesso criterio, con la stessa intelligenza e con la stessa coscienza con cui hanno votato nelle recenti consultazioni regionali, si può star certi che avremo dei risultati nettamente positivi, tanto più se la campagna elettorale verrà condotta sot-

MAZEROLE (Maserolis): Incontro tra l'antico e il moderno.

VETRORESINA
udine italy

«SINTOBLINDA» je cisterna močne konstrukcije izdelana iz mas poliestera s steklenim vlaknom. Izdelana je iz enega samega »monolitnega« kosa. Pritrjevalni deli in oblož iz nerjavečega jekla.

Karakteristika te cisterne je njena čvrstost združena s prirodnim lahkoto. Njena bruto težina je 2 do 4% od neto težine. Se lahko pere in sterilizira in je zato zelo higienska in vzdržljiva temperature od -50 do +150° Celzija.

Kapaciteta cistern: od 1.000 do 30.000 litrov.

Izvoz cistern „SINTOBLINDA,, za Jugoslavijo dobavlja tvrdka

FERRUCCIO PIZZUL

GORIZIA, Via Codelli n. 5 - Italia - Tel. 21.08

Riteniamo di fare cosa utile nel ricominciare i termini della legge per gli indennizzi a cittadini italiani colpiti da misure di persecuzione naziste, legge n. 2334 pubblicata sulla Gazzetta Ufficiale n. 16 del 21.1.1964. In base a questo decreto le domande per ottenere la liquidazione dell'indennizzo devono essere presentate al Ministero del tesoro entro il 21.7.1964 e nella stessa vanno indicati, oltre le generalità ed il domicilio del richiedente, i seguenti dati: luogo e data della cattura; esposizione sommaria dei motivi che determinarono la cattura; luogo e denominazione del campo o dei campi di deportazione; data di rimpatrio; data effettiva o presunta della morte per i deceduti in stato di deportazione o a causa di essa. La domanda, se presentata dal deportato, deve essere corredata dai seguenti documenti: certificato attestante che il richiedente alla data della deportazione era cittadino italiano; ogni documento atto a comprovare il fatto della cattura, della deportazione e del motivo che lo ha determinato, quando l'attestazione di reduce della deportazione rilasciata dal prefetto ai sensi dell'art. 14 del decreto luogotenenziale 14 febbraio 1946, n. 27, o le dichiarazioni rilasciate dagli Enti indicati nell'art. 13; dichiarazioni di non aver percepito, né direttamente né indirettamente, alcuna somma a titolo di indennizzo da parte della Repubblica Federale di Germania. Tale dichiarazione deve essere redatta a termini dell'art. 14 del decreto del Presidente della Repubblica 2 agosto 1957, n. 678. Se la domanda è presentata dagli eredi deve essere corredata anche dai seguenti documenti: stato di famiglia; certificato di morte del deportato deceduto dopo la sua liberazione; documento comprovante che il decesso è avvenuto a causa della deportazione; atto notorio oppure dichiarazione sostitutiva di esso ai sensi dell'art. 7 del decreto del Presidente della Repubblica 2 agosto 1957, n. 678, resa e sottoscritta dall'interessato da cui risulti che non esistono altri aventi diritto di grado preferenziale in conformità a quanto stabilito dall'art. 4.

Indennizzo agli ex deportati in Germania

La somma versata dal Governo della Repubblica Federale di Germania al Governo italiano a titolo di riparianazione morale a favore di cittadini italiani che furono vittime della deportazione per ragioni di razza, fede o ideologia, sarà ripartita fra i beneficiari.

Hanno diritto alla suddetta riparianazione coloro i quali, in qualunque circostanza e ovunque si trovassero, anche fuori del territorio dello Stato, furono deportati per le ragioni suddette, nei campi di concentramento nazisti per avere:

- compiuto atti relativi alla lotta di liberazione;
- svolto attività politica in contrasto con le direttive del regime fascista e delle forze tedesche di occupazione;
- appartenuto a partiti politici vietati dai regimi nazista e fascista;
- compiuto manifestazioni o atti di protesta contro il regime fascista o contro le forze tedesche di occupazione;
- subito cattura in occasione di rastrellamenti, scioperi o azioni di rappresaglie;
- subito persecuzioni per ragioni razziali.

Hanno ugualmente diritto alla suddetta riparianazione gli internati militari e i lavoratori non volontari in Germania che, in seguito ad atto di resistenza o ritenuto tale o per atti considerati di sabotaggio alla produzione tedesca, vennero trasferiti nei campi di concentramento nazisti.

L'esame delle domande deve essere ultimato dalla Commissione entro un anno dalla scadenza del termine di presentazione; entro i due mesi successivi verranno redatti gli elenchi delle domande accolte, distinguendo i beneficiari dell'indennizzo in superstiti e familiari dei deceduti. Gli elenchi saranno pubblicati, una sola volta, nella Gazzetta Ufficiale contro le loro risultanze potrà essere presentato ricorso, entro trenta giorni dalla pubblicazione, al Ministero del tesoro che deciderà con provvedimento definitivo nel termine di tre mesi.